

Sanni Teräväinen

SISÄPIHA SULJETTUNA AUKIONA

Julkisuuden mahdollisuuksista

Kandidaatintyö
Rakennetun ympäristön tiedekunta
Minna Chudoba
Huhtikuuta 2023

TIIVISTELMÄ

Sanni Teräväinen: Sisäpiha suljettuna aukiona Courtyard as an Urban Square
Tampereen yliopisto
Arkkitehtuurin TkK-tutkinto-ohjelma
Kandidaatintyö
Huhtikuu 2023

Tulevaisuudessa ilmastonmuutos tulee muuttamaan arkkitehtuuria ja kaupunkisuunnittelua. Rakennusten ja kaupunkitilojen uusiokäyttö uudisrakentamisen sijaan on kestävämpi ratkaisu alan haasteisiin. Sisäpihat jo olemassa olevina rakenteina mahdollistavat kaupunkien kehittämisen ilmastoystävällisemmällä tavalla verrattuna uuden rakentamiseen. Toisaalta sisäpihoilla voidaan edistää myös sosiaalisesti kestävämpää kaupunkia, jos pihoja muutetaan yhteisöllisiksi, erilaiset käyttäjäryhmät huomioiviksi tiloiksi. Sisäpihat voivat myös mahdollistaa kaupunkiluonnon lisäämisen ja auttaa näin kaupunkien sopeutumisessa muuttuvaan ilmastoon.

Tämä tutkielma perehtyy umpikortteleiden sisäpihojen mahdollisuuksiin julkisina aukioina. Tutkielma tarkastelee sisäpihojen historiaa, määrittelyä ja yhtäläisyyksiä suljettuihin aukioihin. Sisäpihojen mahdollisuuksia esitellään esimerkkikohteiden avulla. Sisäpihoja tarkastellaan sekä kaupallisina että maksuttomina julkisina tiloina. Sisäpihat ovat tällä hetkellä hyvin yksityisiä, asukkaiden käytössä olevia tiloja, joissa pysäköidään autoja ja pyöriä, kierrätetään, säilytetään tavaroita, leikitään ja virkistäydytään. Useilla sisäpihoilla taloyhtiöt ovat aidanneet omat tonttinsa, ja lisäksi pihat on usein erotettu kadusta porteilla. Tutkielman tavoitteena on pohtia vaihtoehtoisia käyttötapoja sisäpihoille.

Tutkielma tarkastelee sisäpihoja kirjallisuuden ja kohde-esimerkkien kautta. Erilaisia sisäpihoja esitellään Helsingistä, Pariisista, Barcelonasta ja Kööpenhaminasta. Kyseiset pihat poikkeavat toisistaan julkisuuden, käyttötarkoituksen, historian ja arkkitehtuurin kannalta, ja niistä voidaan löytää erilaisia ratkaisumalleja sisäpihojen muuttamiseen. Esiteltyjen sisäpihojen muuttamisesta vastanneet tahot ovat erilaisia, mikä myös valottaa millaisia mahdollisia toimintatapoja suomalaisten sisäpihojen muuttamiseen tulevaisuudessa voisi olla.

Avainsanat: sisäpiha, suljettu aukio, julkinen kaupunkitila

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO	1
2. SISÄPIHAT	3
2.1 Sisäpihojen määrittely	3
2.2 Sisäpihojen historia	4
2.3 Suljettu aukio	6
3. SISÄPIHA KAUPALLISENA KAUPUNKITILANA.....	8
3.1 Le Village Saint Paul, Pariisi	8
3.2 Torikorttelit, Helsinki.....	10
3.3 Muutoksen edellytykset.....	12
4. HYVINVOINTIA SISÄPIHOILTA.....	15
4.1 Vihertyvät sisäpihat.....	15
4.2 Yhteisöllisyys ja yksityisyys.....	17
4.3 Elävä ydinkeskusta	20
5. YHTEENVETO.....	22
LÄHTEET	23
KUVALÄHTEET	26

1. JOHDANTO

Sisäpihat ovat suurelle osalle kaupunkilaisista tuntemattomia, lähes unohdettuja tiloja keskellä kaupungeja. Nykyisessä keskustelussa kaupunkien elävöittämisestä vastakkain asetetaan kadunvarsikaupat ja kauppakeskukset, joille tutkielma pyrkii esittämään jo olemassa olevan vaihtoehdon. Suurin osa ydinkeskustojen sisäpihoista on tällä hetkellä pysäköintitilaa, joka on suljettu portilla kadusta. Ne muodostavat pinta-alaltaan huomattavan suuren osan kaupunkien keskustojen alasta, ja ilmastokriisin varjossa onkin hyödyllistä pohtia, voisivatko sisäpihat tarjota mahdollisuuden kasvattaa kaupunkien julkista ja kaupallista tilaa ilman uuden rakentamista.

Sisäpihat julkisina tiloina mahdollistavat myös erään kaupunkitilan syntymisen, joka muutoin on hyvin harvinainen suomalaisessa kaupunkirakenteessa, eli suljetun aukion. Tutkielma perehtyykin Camillo Sitten määrittelemiin viihtyisän aukion periaatteisiin ja etsii yhtäläisyyksiä sisäpihoista. Tässä yhteydessä mielenkiintoinen kysymys on sisäpihojen nykyisen, hyvin yksityisen luonteen yhdistäminen julkiseen ja avoimeen, useampia kaupunkilaisia palvelemaan tilaan. Esimerkkikohteina tarkastellaan Le Village Saint Paulia Pariisissa ja Torikortteleita Helsingissä, joissa sisäpihat on muutettu kaupunkielämän keskuksiksi.

Sisäpihat ovat mielenkiintoisen kontrastisia kaupunkitiloja. Ne eivät liity suoraan katujen julkiseen verkostoon, ja niiden läpi kävellessä näkee hyvin erilaisen kaupungin. Sisäpihojen avaaminen ja liittäminen osaksi kävelykeskustaa voisi taata kevyelle liikenteelle ystävällisemmän, melu- ja ilmansaasteiltaan vähäisemmän, autottoman ympäristön syntymisen. Erilaisilla vehreyttämisratkaisuilla, kuten istutuksilla, voitaisiin myös ratkoa kaupunkien huonon ilmanlaadun ja lämpösaarekeilmiön ongelmia. Sisäpihoilta voisi siis löytyä vastauksia kaupunkien tämän hetken suurimpiin kysymyksiin, mikäli yksityisyyden ja julkisuuden ristiriita pystytään ratkaisemaan.

Sisäpihoja on ollut eri muodoissaan olemassa niin kauan kuin ihmiset ovat rakentaneet asumuksiaan, joten niitä voisi pitää hyvin primäärisenä osana rakennettua ympäristöä. Jos rakennuksessa seinät suojaavat sisätilaa, sisäpihalla rakennukset suojaavat ulkotilaa. Suljettu ja turvallinen tila on tärkeää ihmisen arjelle, ja sisäpihojen olemassaolo osoittaa, että ihminen tarvitsee kodiltaan sekä sisä- että ulkotiloja. Tämä tutkielma pyrkii osoittamaan niiden potentiaalın yhteisöllisemmän kaupungin mahdollistamisessa.

Tutkielman lähteinä on käytetty kirjallisuutta, lehtiartikkeleita, rakentamistapaohjeita ja reportaaseja käyttäjien kokemuksista. Sisäpihoista on olemassa verrattain vähän tutkimusaineistoa, mikä alleviivaa niiden unohtuneisuutta. Tärkeinä lähteinä on käytetty Juha Ilosen teosta *Toinen Helsinki* ja Mikko Mansikan teosta *Pihoja ihmisille: kivikorttelien vihreät keitaat*. Lisäksi tutkielmassa on hyödynnetty omia kokemuksiani vierailusta Le Village Saint Paulin sisäpihoilla.

Tutkielma etenee sisäpihojen yleisten piirteiden määrittelystä niiden historiaan ja yhtäläisyyksiin verrattuna suljettuihin aukioihin. Sisäpihojen mahdollisuuksia kaupallisena kaupunkitilana käsitellään Pariisissa ja Helsingissä sijaitsevien esimerkkikohteiden kautta. Tutkielma esittelee esimerkkejä myös Barcelonasta ja Kööpenhaminasta ja pohtii sisäpihojen muuttamista vihreämmiksi ja yhteisöllisemmiksi. Lopuksi pohditaan sisäpihojen mahdollisuuksia ydinkeskustojen elävöittämisessä.

Tutkimusaihe syntyi huomiosta, että suomalaisessa kaupunkirakenteessa suljetun aukion määritelmän täyttää useimmiten sisäpiha. Sisäpihoilla vierailu ja niiden tutkiminen on kuitenkin hankalaa, sillä niiden ilmapiiri on hyvin yksityinen ja poissulkeva, vaikei pihaa käyttäisikään kukaan asukas. Kaupungin melu tuntuu hiljenevän sisäpihoille astuessa, ja herää kysymys, voisiko tuo suljettu maailma avautua myös laajemmalle yleisölle, kuitenkin asukkaiden rauhaa kunnioittaen?

2. SISÄPIHAT

Luvussa käsitellään sisäpihojen historiaa, käyttötarkoituksia ja nykytilaa. Luku tarkastelee sisäpihojen luonnetta olennaisena osana rakennettua ympäristöä ja yhteisöllisyyden luomista. Lisäksi perehdytään suljetun aukion periaatteisiin ja sisäpihoista löytyviin yhtäläisyyksiin. Esille nousee sisäpihojen ja historiallisten suljettujen aukioiden samankaltainen mitoitus.

2.1 Sisäpihojen määrittely

Sisäpihalla tarkoitetaan rakennusmassojen väliin tai sisälle jäävää aluetta. Tämä kandidaatintyö keskittyy umpikorttelien keskelle jääviin sisäpihoihin, jotka ovat kaikilta sivuiltaan suljettuja. Lisäksi päätelmät rajataan koskemaan kaupunkien keskustoissa sijaitsevia sisäpihoja. Sisäpihojen ala käsittää huomattavan osa keskusta-alueiden pinta-alasta, ja tutkielman tavoitteena on selvittää sisäpihojen mahdollisuuksia myös verrattuna uuden kaupunkitilan rakentamiseen.

Sisäpiha on tyypillisesti asukkaiden käytössä oleva piha-alue, jonka toimintoja ovat esimerkiksi virkistäytyminen, leikki, pysäköinti, kierrättäminen ja säilytys. Sisäpihat vaihtelevat yhtenäisistä kokonaisuuksista taloyhtiöille tonteiksi jaettuihin ja aidattuihin. Sisäpihat ovat luonteeltaan yksityisiä ja yksityiskäyttöön tarkoitettuja. Suuri osa sisäpihoista on erotettu kadusta porteilla.

Vaikka sisäpihat ovat asukkaitaan varten, ne eivät koskaan ole täydellisen yksityisiä. Sisäpihoille näkee kadulta, niillä kulkee postinjakajia, roska-auton kuljettajia ja nykyään myös ruokalähetettä. Entisaikojen Helsingissä pihoilla myös vieraili säännöllisesti lumpureita, jäätelönmyyjiä, katusoittajia ja akrobaatteja. (Tikka et al. 2015.) Sisäpihat myös kokosivat pihan talojen lapset leikkimään ja koko korttelin väki käytti yhteisiä sauna- ja pesutiloja.

Sisäpihan luonteeseen vaikuttaa olennaisesti sen pinta-ala ja ympäröivien rakennusten korkeus. Vanhojen puutalovaltaisten kaupunkien sisäpihoilla rakennusten mataluus mahdollisti miellyttävät luonnonvalo-olosuhteet, mutta kerrostalojen rakentaminen samojen ulkoseinärajojen mukaan muutti sisäpihoja varjoisemmiksi. (Ilonen 1996, 188.) Nykyään kaupunkien tiivistämisen vaihtoehtona toteutettava lisäkerrosrakentaminen muuttanee sisäpihojen mittasuhteita uudemman kerran.

Umpikortteli ja tätä myötä myös sisäpihat ovat nousseet uudestaan trendiksi. Suljettujen sisäpihojen rakentaminen katkesi funktionalismin myötä, kun tiivis kaupunki alettiin nähdä epähygieenisenä. Funktionalismin ihanteiden mukaisilla väljillä asuinalueilla rakennusten välinen tila muuttuikin enemmän autoteiden rajaamiksi viherpihoiksi. Suomessa umpikorttelien uusi nousu alkoi Katajanokan asuinalueen kilpailusta, jossa uudet rakennukset jatkoivat jugendrakennusten sisäpihojen linjalla. Nykyisin kaupunkien tiivistäminen on lisännyt umpikorttelin suosiota. Jää nähtäväksi, mihin suuntaan uusien umpikortteleiden sisäpihat kehittyvät. (Ilonen 1996, 204.)

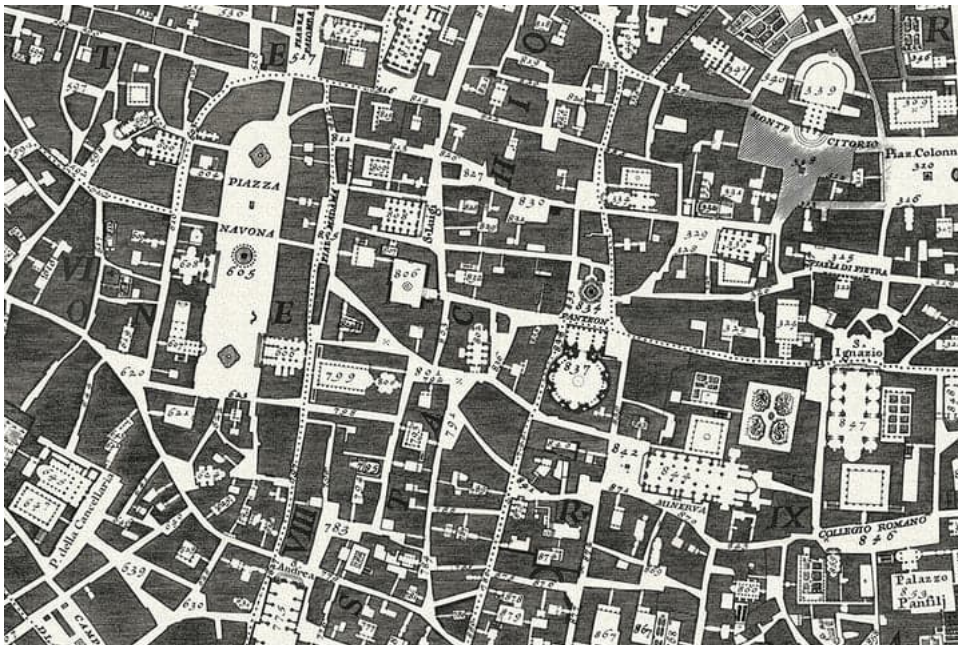
2.2 Sisäpihojen historia

Sisäpiha on tiiviin kaupungin ikiaikainen piirre. Rakennukset ja sisäpihat muodostavat ”yhtenäisen kokonaisuuden, jota ilman ei ole toista.” (Tikka et al. 2015, 9.) Sisäpiha on ollut yleinen ympäri maailman, ajankohdasta ja kulttuurista riippumatta. Varhaisimpina tunnetaan Israelista löytyneet neoliittisen aikakauden Yarmukian-kulttuurin rakennusten sisäpihat, joiden arvioidaan olevan noin 8000 vuotta vanhoja. (Garfinkel et al. 2010, 4.) Sisäpihat ovat kehittyneet yhdessä muun rakentamisen kanssa kiinteänä osana ihmisten rakentamaa ympäristöä. Suomessa maatalojen umpipihat suojasivat villieläimiltä ja toivat yksityisyyttä tiivissä kyläyhteisöissä. (Ranta 2003, 17.) Ohessa esitetyssä Giambatista Nollin piirtämässä Rooman kartassa (Kuva 1) sisäpihat kietoutuvat osaksi katujen verkostoa. Sisäpiha on rakennuksen kääntöpuoli, kodinomaisempi ja arkisempi osa asukkaiden arkea.

Sisäpihan nimitykset vaihtelevat luonnollisesti jonkin verran eri kielissä. Antiikin Rooman rakennuksissa sisäpiha oli keskellä rakennusta ja se tunnettiin nimellä *atrium*, latinaksi päähuone. Marokkolaisissa rakennuksissa yleinen sisäpiharatkaisu on ollut pylväskäytävien rajaama sisäpiha eli *riad*, joka tarkoittaa arabiaksi puutarhaa. Kiinassa jo noin 2000 vuotta sitten yleistyneitä sisäpihoja sisältäviä taloja kutsutaan nimellä *siheyuan*, joka tarkoittaa talojen sulkemaa. Englanninkielinen sana *courtyard* puolestaan on johdettu latinan suljettua pihaa tarkoittavasta sanasta *cors* ja esigermaanisesta pihaa tai puutarhaa tarkoittavasta sanasta *gardan*. (Etymonline-verkkosivusto.) Suomalainenkin sisä- tai umpipiha viittaa nimenomaan suljettuun ulkotilaan. Etymologisesti mielenkiintoista on, että vaikka sanat ovat kielellisesti erilaisia, on niiden merkitys hyvin samantapainen, ajasta ja paikasta riippumatta. Tämän voisi tulkita kertovan sisäpihan olemassaolon perinpohjaisesta merkityksestä rakennetussa ympäristössä.

Suomalaiset korttelisisäpihat ovat muotoutuneet ympäröivien rakennusten massojen väliin. Helsingissä kerrostalojen rakentaminen suuremmissa mittakaavassa alkoi 1860-luvulla nimenomaan tonttien sisäpihan puolelta, sillä puiset talousrakennukset alkoivat jäädä vanhanaikaisiksi yhteiskunnan teollistuessa. (Ilonen 1996, 180.) Pihaille rakennettiin korkeita vuokratasarmeja, joiden tuotoilla kustannettiin myöhemmin kadunvarteen arkkitehtonisesti korkeatasoisempi kerrostalo. Jonkin verran puurakennuksia jäi pihojen keskelle saunomista, pyykin pesua ja eläinten hoitoa varten. Säätelyn puutteesta johtuen kortteleita rakennettiin ylitehokkaasti, joten vuonna 1895 rajoitettiin kadunpuolisen kerrostalon korkeutta enimmillään viereisen kadun leveydeksi lisättynä 2,5 metrillä, enimmillään kuitenkin 23 metriä. Sisäpihojen kannalta tehokas rakentaminen tarkoitti luonnonvalottomuutta ja raittiin ilman puutetta. (Ilonen 1996, 186.)

Verrattaessa suomalaisia sisäpihoja esimerkkeihin maailmalta on otettava huomioon etenkin erilaiset luonnonvalo- ja ilmasto-olosuhteet, joiden kannalta korkea rakentaminen Suomessa kohtaa erilaisia haasteita kuin muussa Euroopassa. Lisäksi historialliset esimerkit sisäpihoista ovat enimmäkseen melko matalien rakennusten ympäröimiä, yksityisiä ja pieniä pihvoja, joiden vertaaminen esimerkiksi mittasuhteiltaan täysin vastakkaisiin valopihoihin on haastavaa.

1. Giambattista Nollin Rooman kartta, yksityiskohta, 1748.

2.3 Suljettu aukio

Suljetulla aukiolla tarkoitetaan tässä kandidaatintyössä etenkin vanhoille kaupungeille ominaisia julkisia kaupunkitiloja, joiden sivut eivät avaudu avoimina muuhun ympäristöön. Tutkielmassa perehdytään Camillo Sitten esittämiin periaatteisiin suljetuista aukiosta. Sitten teoria perustuu antiikin, keskiajan ja renessanssin aikaiseen eurooppalaiseen kaupunkirakentamiseen. Vuonna 1889 ilmestynyt teos *Kaupunkirakentamisen taide* kohahdutti aikansa suunnittelijoita, sillä Sitte arvostelee teoksessa barokin jälkeisiä kaupunkisuunnittelun ihanteita ja suurien paraatiaukioiden suosiota. Kuva 2 havainnollistaa teoksessa tutkittuja aukioita, joista suurin osa sijaitsee Italiassa.

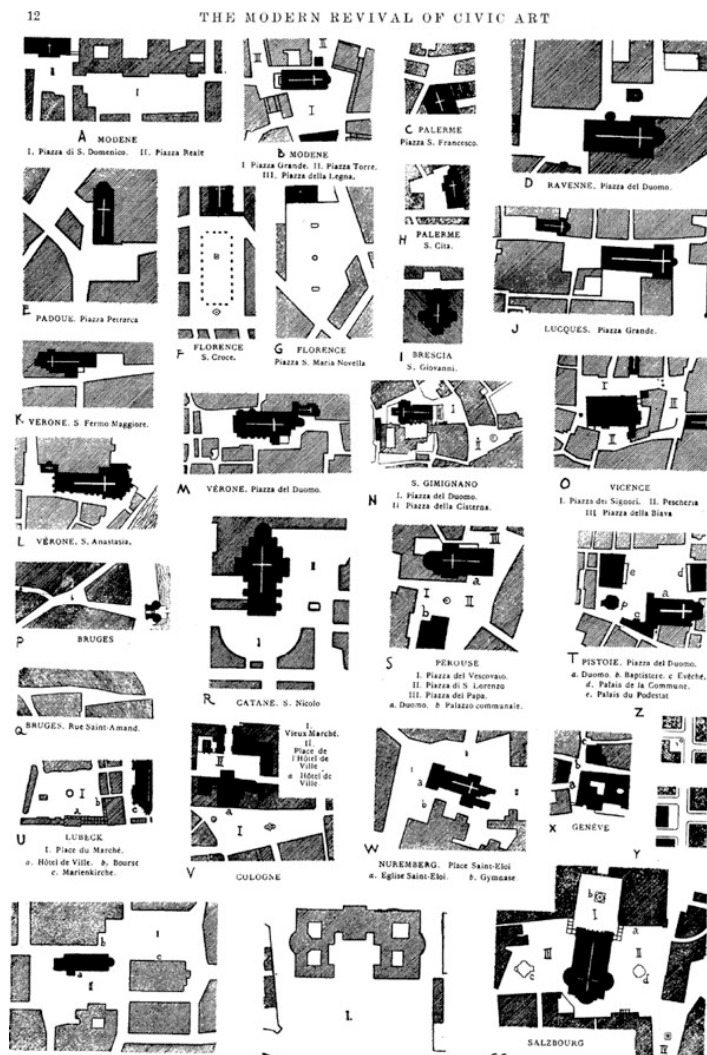
Sitte esittää teoksessa vaatimuksia hyvän aukion mitoitukselle. Sitten (40, 2001 [1889]) mukaan keskikaupungin vapaasta tilasta tulee aukio varsinaisesti vasta sulkemisen kautta. Sulkeminen tuo ihmisille turvaa, päästää julkisivut oikeuksiinsa ja luo ihmisen mittakaavaan sopivaa ympäristöä. Sisäpihat täyttävät tämän Sitten esittämän vaatimuksen, sillä ne syntyvät rakennusten sulkemaan tilaan.

Toisena tärkeänä miellyttävän aukion tekijänä Sitte pitää kokoa ja määrittelee sen näin: “[...] kullekin aukion ulottuvuudelle annetaan vähimmäismitaksi rakennuksen korkeus ja hyvän vaikutelman antavaksi enimmäismitaksi tämä korkeintaan kaksinkertaisena [...]”. (52, 2001 [1889].) Sisäpihoja ympäröivien rakennusten korkeus vaihtelee suuresti eikä välttämättä täytä tätä kriteeriä, joskin Helsingin rakentamisjärjestyksen mukaan vuodesta 1895 asti piharakennusten korkeus sai olla enintään sama kuin viereisen pihan leveys, enimmillään 13 metriä, ja kadunpuoleinen rakennus enintään 23 metriä. (Ilonen 1996, 186, 188.)

Vuoden 1895 rakentamisjärjestyksessä sallittiin tontin rakentamisalaksi 75% ja kahden kadun kulmatontilla 80%, lisäksi jäljelle jäävälle alalle sai rakentaa piharakennuksia, kunhan sisäpihan kooksi jäisi 150 m². (Ilonen 1996, 188.) Sitten aukioperiaatteet eivät siis välttämättä toteudu suomalaisilla sisäpihoilla, mikäli rakennusten korkeus suhteessa pinta-alaan on kasvanut liian suureksi, mutta jokaista pihaa voidaan tarkastella yksilöidysti parhaiden ratkaisujen saamisen edellytyksenä.

Sitten teos käsittelee nimenomaan julkisia kaupunkiaukioita, joissa tärkeää on käyttäjien saapuminen ja liikkuminen tilassa. Sisäpihat, joita ei pohjimmiltaan ole tarkoitettu yleiseen liikenteeseen, täyttävät tämän kriteerin poikkeavasti, vaikkakin niihin aukeaa usein porttikongien kautta käyntejä useilta suunnilta eikä reiteiltä välttämättä avaudu näkymälinjoja kohti toisia reittejä.

Camillo Sitten *Kaupunkirakentamisen taide* vaikutti suuresti aikansa uusiin kaupunkisuunnittelun ideaaleihin. Suomessa esimerkiksi Eliel Saarisen Munkkiniemi-Haaga-suunnitelma vuodelta 1915 on saanut huomattavia vaikutteita Sitten teorioista. Suunnitelmassa Saarinen rajasi kortteleille myös pihanpuoliset rakennusrajat kadunpuoleisten lisäksi. Kortteleiden sisälle olisi jäänyt puistomaisia pihoja. Saarinen olikin ”kääntämässä kaupunkitilaa kaduilta ja puistoista takaisin piholle”. (Mansikka 2006, 22.)

2. Esimerkkejä Sitten tutkimista suljetuista aukioista.

3. SISÄPIHA KAUPALLISENA KAUPUNKITILANA

Esimerkkikohteina tarkastellaan pariisilaista Le Village Saint Paulia ja Helsingin Torikortteleita. Kohteet valikoituivat tarkasteltaviksi, koska molemmat niistä sisältävät useita pieniä sisäpihoja, joilla on vilkasta julkista elämää ja niitä voisi pitää suljettuina aukioina. Molemmat kohteet poikkeavat ympäröivästä kaupunkiympäristöstään ja erottuvat suosittuina, autoilta rauhoitettuina kohtaamispaikkoina. Kohteiden esittelyn tarkoituksena on esittää tapoja sisäpihojen muuttamiselle julkisiksi. Molemmat kohteet sijaitsevat kaupunkien ydinkeskustoissa, joissa lisää tilaa julkiselle toiminnalle voitaisiin luoda nimenomaan sisäpihoilla.

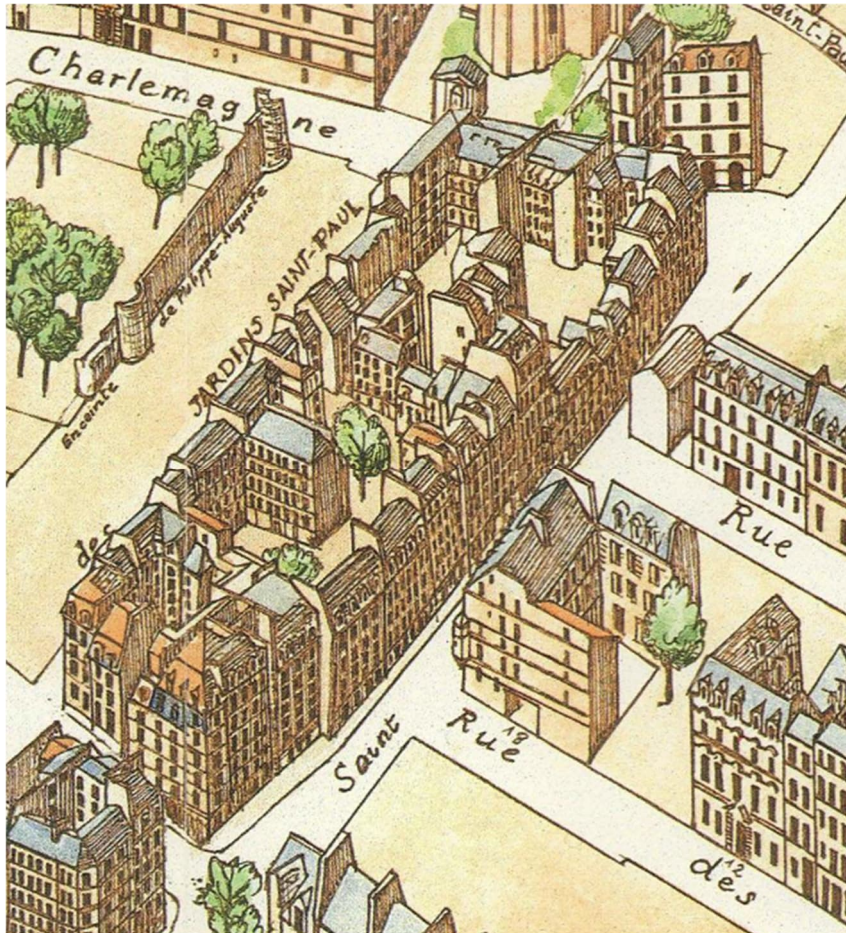
3.1 Le Village Saint Paul, Pariisi

Le Village Saint Paul on Maraisin kaupunginosassa Pariisissa sijaitseva kortteli, jota rajaavat Rue Charlemagne, Rue Saint-Paul, Rue de l'Ave Maria ja Rue des Jardins Saint-Paul. Kortteliin kuuluu viisi sisäpihaa. Korttelin historia ulottuu 1200-luvulle asti, joskin nykyiset rakennukset ovat uudempia, pääosin 1600- ja 1700-luvuilta. Kuvassa 3 on esitetty ote Maraisin alueen rakennushistoriallisesti merkittävistä kohteista, joista Le Village Saint Paul on huomattavan eheä kokonaisuus.

Ranskassa säädettiin vuonna 1962 niin kutsuttu Malrauxin laki, joka täydensi rakennusperinnön suojelua koskevaa lainsäädäntöä ja helpotti restaurointia. Maraisin kaupunginosa oli ensimmäinen lain ansiosta säästetty ja restauroitu "*secteur sauvegardé*" eli esteettisesti ja historiallisesti merkittävä kohde. Malrauxin lain mukaan vanhojen kortteleiden suojelu tarkoitti sekä niiden ulkoasun säilyttämistä että sisätilojen modernisointia. (Malraux.org-verkkosivusto.) Lain pyrkimyksenä oli säilyttää kansallinen rakennusperintö ja parantaa asukkaiden työ- ja elinolosuhteita. (Le Monde 22.11.1979.) Malrauxin lain pohjalta Le Village Saint Paulin aluetta restauroitiin vuosina 1970-1987 arkkitehti Félix Gatierin johdolla. Korttelin sisältä purettiin muutamia rakennuksia, ja tyhjäksi jääneet tilat laajensivat sisäpihoja ja kulkureittejä. Kortteliin rakennettiin kaksi uutta rakennusta ja kaikkiin vanhoihin rakennuksiin tehtiin julkisivuremontti. Rakennuksissa olevia

asuntoja suurennettiin ja pohjakerroksiin rakennettiin 6000 neliometriä liiketilaa. (Le Monde 22.11.1979). Kortteli uudelleennimettiin Le Village Saint Pauliksi ja nykyään siellä toimii yli 80 yritystä, etenkin gallerioita, antikvariaatteja, designliikkeitä, ravintoloita ja kahviloita. (Levillagesaintpaul.com-verkkosivusto.)

Vierailuni Le Village Saint Pauliin tapahtui toukokuussa 2022 osana Tampereen yliopiston Kaupunkiekskursio-kurssia. Le Village Saint Pauliin saavuttiin vilkkaasti liikennöidyltä, kapealta rue Charlemagnelta. Porttikongi oli hyvin matala ja melko pitkä, eikä varsinaisesti antanut olettaa sisäpuolella olevan julkisia toimintoja. Ensimmäiselle sisäpihalle astuessa kaupungin äänet hiljenivät ympärillä. Ensimmäinen sisäpihoista vaikutti uneliaalta, antiikkikaupat ja galleriat reunustivat pientä aukiota. Kapean kujan jälkeen saavuttiin suurimmalle pihalle, jonka tunnelma oli päinvastainen: lukuisista kahviloista kantautui puheensorina, lapset leikkivät vapaasti ja puiden varjossa istui pariisilaisia lukemassa. Kortteli tuntui pieneltä eteläranskalaiselta kylältä keskellä suurkaupunkia. Sisäpihat olivat yllättävän avaria ja aurinko ylsi paistamaan ympäröivistä rakennuksista huolimatta. Vaikka sisäpihoja ei suuremmin mainostettu kadun puolella, jotain niiden suosioista pystyi päättelemään siitä, että sisäpihoille poikkesi jatkuvasti ihmisiä. Jokaisella sisäpihalla oli oma luonteensa johtuen sekä koosta, ympäröivistä liikkeistä että sijoittumisesta korttelissa. Korttelin poikki kulki kiinnostavia näkymälinjoja, etenkin rue de l'Ave Marian puoleisesta porttikongista avautui varsin viehättävä maisema sisäpihojen maailmaan. Sisäpihat yhdistelivät kaupallista ja julkista: kahviloiden lisäksi oli myös puistonpenkkejä ja gallerioiden rinnalla katutaidetta. Vaikka Le Village Saint Paul sijaitsee Pariisin ydinkeskustassa, juurikaan turisteja ei tuntunut löytäneen paikalle ja pihakokonaisuus vaikutti enemmän paikallisten omalta ajanviettopaikalta.

3. Aksonometria Le Village Saint Paulin korttelista.

3.2 Torikorttelit, Helsinki

Torikortteleilla tarkoitetaan Helsingin kantakaupungissa Senaatintorin, Helenankadun, Kauppatorin ja Unionikadun rajaamia Sarvikuonon, Leijonan ja Elefantin kortteleita. Torikorttelit muodostuvat kolmesta korttelista, joiden sisältä löytyy yhteensä yksitoista sisäpihaa, jotka on esitetty kuvassa 4. Torikortteleissa sijaitsi aiemmin Helsingin kaupungin virastoja, kunnes kaupunki päätti muuttaa ne julkisiksi. Arkkitehtitoimisto K2S toteutti vuonna 2006 konseptisuunnitelman kortteleiden muuttamisesta ja vuonna 2009 rakentamistapaohjeen, jonka pohjalta aluetta kunnostettiin. Torikortteleiden remontti valmistui vuonna 2017.

Konseptisuunnitelmassa esitetyjä tavoitteita olivat yllätyksellisyys, yhtenäisyys, eläväsyyss ja lähestyttävyyss. Suunnitelmassa todetaan aikojen saatossa muuttuvien käyttötapojen muokanneen katukuvan ilmettä, mutta etenkin julkisivujen taakse vähälle käyttölle jääneitä piha-alueita ja niiden rakennuksia. Ennen restaurointia sisäpihoilla oli parkkipaikkoja, epämääräistä säilytystilaa ja jätehuoltoa, ja suurin osa niistä oli tyhjillään. Konseptisuunnitelmassa ehdotettiin sisäpihojen käyttötarkoituksen täydellistä muuttamista osaksi aktiivista kaupunkirakennetta. (Kaupungintalokorttelit-konseptisuunnitelma 2006.)

1. ASCHANINPIHA
2. SUNNINPIHA
3. HELLENIUKSEN-PIHA
4. BURTZINPIHA
5. BOCKINPIHA
6. SEDERHOLMINPIHA
7. GOVINIUKSENPIHA
8. BRUMMERINPIHA
9. FALKMANINPIHA
10. BALDERINPIHA
11. LAMPANPIHA

4. Torikortteleiden yksitoista sisäpihaa.

Suunnitelma lähti alueen katujen aktivoinnista, jonka tarkoituksena oli houkutella kävijät sisäpihoille. Suunnitelman mukaisesti porttikongit valaistiin, kasvillisuuden määrää lisättiin ja rakennusten välille avattiin uusia reittejä. Konseptisuunnitelmassa toistuu erityisen usein pyrkimys kaupunkitilan avaamiseen. Sisäpihoista haluttiin tehdä ”kaupunkilaisten

olohuone”, jossa viihtyvät paikalliset ja matkailijat. Kaupunginhallinnon käytöstä yrityksille siirtyneisiin tiloihin onkin tullut kahviloita, ravintoloita, myymälöitä ja gallerioita. Konseptisuunnitelmassa todetaan, että sisäpihojen on mahdollistettava vapaa oleskelu, ja Torikortteleiden tulee olla matalalla kynnyksellä lähestyttäviä. Lisäksi käyttäjiä pyritään houkuttelemaan erilaisilla ja monipuolisilla palveluilla. Erityishuomiota kiinnitettiin siihen, että eläväiset kadut houkuttelisivat myös kortteleiden sisäpuolelle. Korttelissa ei ole asumista, josta automaattisesti muodostuisi omankaltaisensa yhteisöllisyys, mutta suunnitelma tähtäsi arjen kohtauspaikkojen luomiseen ja laajempaan yhteisöllisyyteen kaupungin tasolla.

Torikortteleiden alue on nykyään varsin vilkas, osittain keskeisen sijaintinsa takia, mutta myös onnistuneiden ratkaisujen ansiosta. Korjauksessa tunnistettiin sisäpihojen haaste, eli yksityisyyden vaikutelma ja sitä pyrittiin muuttamaan julkisemmaksi. Porttikongien kadunpuolille on lisätty selkeät merkinnät, kuten ”Kaupungintalon piha” tai ”Museo”. Lisäksi julisteilla, esitteillä ja korttelikartoilla on pyritty rohkaisemaan kävijöitä syvemmälle sisäpihoille. Juuri sisäpihoille astumiseen rohkaisu on olennainen osa muutoksen onnistumista, sillä yleensä sisäpihoille ei uskalleta mennä, koska niiden ajatellaan olevan yksityisessä käytössä. Lisäksi näkymiin kortteleiden sisäosissa on kiinnitetty huomiota, mikä auttaa jalankulkijaa huomaamaan mahdolliset reitit ja rohkaisee tutkimaan pihoja. Jotta sisäpihojen muutos julkiseksi voi onnistua ja käyttäjä löytää paikalle, onkin sisäpihojen tunnelma muutettava ikään kuin kadun jatkeeksi.

3.3 Muutoksen edellytykset

Esimerkkikohteissa vanha kaupunkitila on otettu onnistuneella tavalla uusiokäyttöön. Pariisin tapauksessa kortteli oli jo verrattain huonossa kunnossa, Helsingissä taas koko käyttötarkoitus uudistettiin. Kummassakaan esimerkissä olemassa olevaa ei kuitenkaan suuremmin lähdetty purkamaan, vaan uudistukset toteutettiin vanhaa ympäristöä kunnioittaen. Ilosen (1996, 212) mukaan rakennusten takaosien muuttaminen osaksi julkista tilaa onkin mahdollista myös vähemmällä uudisrakentamisella, mutta se vaatii pihojen luonteen huomioimista ohjaavana ja kannustavana suunnitteluperiaatteena.

Sisäpihojen käyttötarkoitusta muuttaessa oleellista on saada ihmiset löytämään paikan päälle, sillä lähtökohtaisesti yksityisenä pidettyyn tilaan on vaikea orientoitua uudelleen.

Tärkeää on etenkin sisääntulon käsittely, sillä kutsuvilla ja selkeästi erotetuilla porttikongeeilla voidaan ohjata kävijä poikkeamaan tilaan. Torikortteleiden konseptisuunnitelmassa (K2S, 2006) mainitaan porttikongien valaiseminen ja opasteet välineinä sisäpihalle ohjaamiseen. Le Village Saint Paulin sisäänkäyntien yhteydessä kerrotaan pihasta, mutta sen erikoisempia opasteita paikalla ei ole. Le Village Saint Paulin korttelissa muut kerrokset pohjakerrosta lukuun ottamatta ovat asuinkäytössä, Torikortteleissa taas on hotelleja ja toimistotilaa. Sisäpihojen julkisuutta pohtiessa asukkaiden yksityisyyden tarve on otettava huomioon, mutta toisaalta voi olla aiheellista pohtia, missä määrin ydinkeskustassa asuessa kuuluu joustaa tämänkaltaisissa asioissa. Esimerkkikohteissa sisäpihoilla ei ole sellaista liiketoimintaa, josta aiheutuisi meluhaittaa asukkaille, ja lisäksi Le Village Saint Paulin kortteli on avoinna päivittäin vain kello 11-19.

Ilmastokriisin edetessä kaupungeilla on haasteena pohtia, miten kaupunkiympäristöä kehitetään: uudisrakentamisella vai vanhaa muokkaamalla. Kasvavien kaupunkien keskuksissa olemassa oleva tonttima on jo pitkälti rakennettu, joten sisäpihat tarjoavat loogisen laajentumissuunnan ydinkeskustan palveluille ja vapaa-ajanvietolle. (Ilonen 1996, 212.) Kaupunkirakenteen tiivistäminen ja täydennysrakentaminen lienevät seuraavia sisäpihoja huomattavasti muokkaavia ilmiöitä. P. E. Blomstedt esitti vuonna 1932 Arkkitehti-lehdessä, että Helsingin ydinkeskustan sisäpihoille luotaisiin täydennysrakentamisen avulla kauppakujia, jotka kulkisivat vinossa ruutukaavalinjaan nähden. Osia ideasta toteutui, kuten Ateneuminkuja, mutta kortteleiden täysi muutos jäi toteutumatta. (Ilonen 1996, 212.)

Lisäkerrosrakentamisella kortteleiden sisäosien luonnonvalo-olosuhteet väistämättä heikkenevät, ja myös täydennysrakentamisessa on omat haasteensa. Kortteleiden kesken on paljon eroja siinä, miten paljon niiden pihoilla on käyttämätöntä rakennusala, ja lisäksi eri aikakausien rakennusjärjestysten asettamat reunaehdot ovat poikenneet paljon toisistaan tiivyydessä ja rakennusten kerrosluvuissa. Uuden asuin ympäristön luomisessa olemassa olevaan kaupunkirakenteeseen on paljon selvitettävää, mutta sisäpihojen julkisuuden kannalta tärkeää on nimenomaan rakentamisesta tyhjä ala ja ympäröivien rakennusten korkeus, jotta miellyttävä oleskeluympäristö on mahdollista luoda. Kaupungeissa onkin pohdittava, tavoitellaanko täydennysrakentamista vai täydennyspalveluita.

Asukkaiden kannalta haittaa aiheutuisi luultavasti pysäköintitilan poistumisesta. Nykyisellään sisäpihoilla on hyvin paljon parkkipaikkoja, joten on tärkeää miettiä, minne autot sijoitettaisiin, jos niitä ei enää pysäköitäisi sisäpihoille. Nykyisellään vaihtoehtoina voisi

olla kadunvarsipysäköinti, kauempana sijaitsevat pysäköintilaitokset ja maan alle kaivetut pysäköintihallit. Kadunvarsipysäköintiin on melko rajallisesti tilaa jo nykyisellään, eikä sen lisääminen ole erityisen realistinen tai kaupunkien viihtyisyyden kannalta toimiva vaihtoehto. Myös kauemmas sijoitettavissa pysäköintilaitoksissa ongelmaksi muodostuu tilantarve ja oletettavasti myös sopivan rakennuspaikan löytäminen ydinkeskustan läheisyydestä. Maan alle kaivetut pysäköintihallit ovat hankalia toteuttaa, päästöiltään suuria ja kalliita. Kestävin vaihtoehto olisikin olennaisesti vähentää autojen määrää kaupungeissa. Ydinkeskustojen asukkaat ovat hyvien julkisten liikenneyhteyksien äärellä, joten kannustuksesta niiden käyttämiseen ja esimerkiksi liityntäpysäköinnin tapaisten ratkaisujen hyödyntämisestä voisi olla apua. Myös muuhun kevyeen liikenteeseen, kuten pyöräilyyn, kannustamisesta saattaisi olla hyötyä, vaikkakin on huomioitava, että Suomen sääolosuhteissa pyöräily ei ole ympärivuotisesti helppo liikkumismuoto.

Kööpenhaminassa sisäpihoja on muutettu autottomiksi, mutta toisaalta pyörien sijoittamisesta on tullut uusia pulmia. (Mansikka 2006, 75.) Pyörille on kuitenkin helpompaa keksiä säilytyspaikkoja kuin autoille. Kööpenhaminan pormestari on toisaalta myös esittänyt koko ydinkeskustan muuttamista autottomaksi alueeksi. (CPH Post, 16.6.2020.) Suomessa autottomia sisäpihoja on vähän, eikä vaihtoehtoisia sijoituspaikkoja autoille ole helppo löytää. (Mansikka 2006, 76.) Luultavasti sisäpihojen laajempi muuttaminen autottomiksi edellyttäisi myös autoilun määrän vähentymistä. Eräs käyttökelpoinen muutos voisi myös olla taloyhtiökohtaisten pihojen yhdistäminen suureksi yhteispihaksi ja autojen sijoittaminen vain yhteen paikkaan. Nykyisellään saman korttelin sisällä saattaa olla useita pysäköintitiloja, joiden yhdistelemisellä voitaisiin saada enemmän tilaa muille toiminnoille.

4. HYVINVOINTIA SISÄPIHOILTA

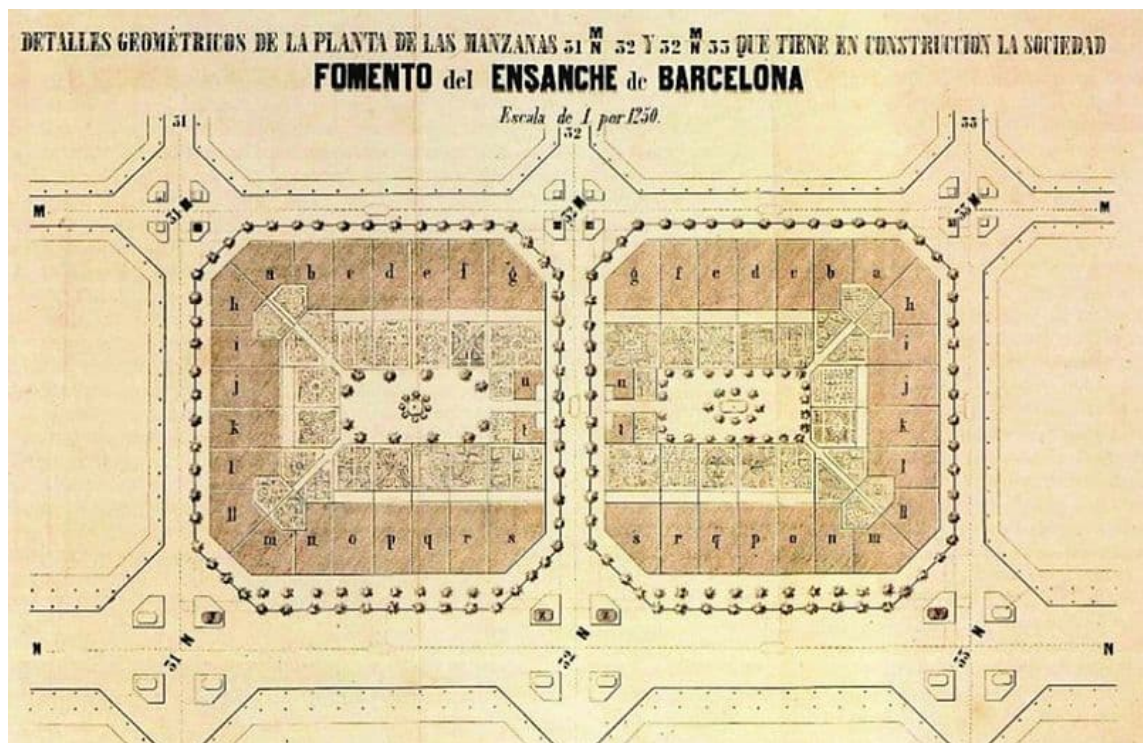
Sisäpihojen vehreydellä voidaan parantaa asukkaiden ja laajemman kaupunkiympäristön elämänlaatua. Kaupunkikeskustoissa luonto on harvassa, mutta sisäpihojen suojaisuus voisi mahdollistaa kasvillisuuden lisäämisen ja kaupunkiluonnon monipuolistamisen. Tässä luvussa esitellään sisäpihojen viherryttämisen esimerkkejä Barcelonassa ja Kööpenhaminassa. Lisäksi käsitellään yhteisöllisyyden ja yksityisyyden rajaa sisäpihoilla ja uuden sosiaalisen ajattelun mukaisia tiloja. Keskustojen näivettymiseen etsitään ratkaisua sisäpihoilta. Jos kävelyreittejä ohjattaisiin sisäpihojen kautta kulkeviksi, voitaisiinko luoda turvallisempaa ja miellyttävämpää ympäristöä?

4.1 Vihertyvät sisäpihat

Sitte (2001 [1889], 106) sanoo sisäpihoista näin: ”On suorastaan hämmästyttävää, miten vanhojen kaupunkien tonttien sisäpuolelta löytää niin monia sydäntä helliviä pieniä puutarhoja, joiden olemassaoloa ei osaa aavistaakaan, ennen kuin astuu pihaan tai takamaalle. [...] Vanha kotipuutarha [...] tarjoaa puhdasta, pölytöntä ilmaa, sikäli kun tämä on suurkaupungissa ylipäättään mahdollista. [...] Modernin rakennuskompleksin pihahuone ahtaine, synkkine, pimeine näkymineen usein pahanhajuiselle pihalle, jossa ilma seisoo, on sen sijaan masentava vankikoppi, joka pelottaa vuokralaisia.” Osittain voisi ajatella, että monet kaupunkikeskustojen sisäpihat kuuluvat ennemminkin Sitten jälkimmäisenä kuvailemiin ”vankikoppeihin” kuin viehättäviin puistomaisiin sisäpihoihin. Kuitenkin luontokadon, kaupunkien lämpösaarekeilmiön ja sadevesien imeyttämisenkin kannalta kannattaa pohtia, voisiko sisäpihojen vehreyttäminen olla tarvittava muutos tulevaisuuden kaupungeissa.

Kasvillisuuden lisääminen sisäpihoilla voisi helpottaa lämpösaarekeilmiön ja hulevesien heikon imeytymisen aiheuttamia ongelmia. Asfaltti- tai kivetyt pinnat varaavat lämpöä ja estävät sadeveden sitoutumista paitsi kaduilla, myös huomattavan osan keskustojen pinta-alasta muodostavilla sisäpihoilla. Puiden määrän lisääminen voisi olla katuja helpompaa sisäpihoilla, jossa ne voisivat edesauttaa haihtumista, viilentää lähiympäristöään ja tarjota varjoa. Kasvillisuuden lisääminen voisi myös auttaa pölyttäjä- ja laajemmin luontokadon ongelmissa, biodiversiteetin kasvattamisessa ja viihtyvyyden parantamisessa. (Ilmastotyökalut.fi-verkkosivusto.)

Ildenfons Cerda suunnitteli vuonna 1859 ylitiviiksi rakennetulle Barcelonalle uuden asemakaavan, jonka ruutukaava muodostui reunoiltaan viistetyistä kortteleista eli manzannoista. Alkuperäisessä suunnitelmassa jokaisesta korttelista olisi rakennettu vain kaksi tai kolme sivua, jolloin kortteleiden väliin olisi jäänyt vehreitä sisäpihoja (Kuva 5). Sisäpihoista Cerda kirjoitti kirjassaan *Teoria general de la urbanizacion* (2018 [1867]), että ”jokaisessa tällaisessa kaupungin katujen sulkemassa tilassa on pieni maailma; pikkukaupunki tai metropoli”. Säännöstelyn puute ja gryndereiden halu maksimoida rakennusala kuitenkin johti siihen, että kortteleiden kaikki sivut rakennettiin umpeen, korkeammilla rakennuksilla kuin Cerda oli tarkoittanut. Sisäpihatkin ehdittiin rakentaa täyteen, mutta 1990-luvulla Barcelonan kaupunki ja katalonialaiset pankit muodostivat Proeixample-säätiön, joka ryhtyi muuttamaan sisäpihoja Cerdan suunnitelmien mukaisiksi kaupunkikeitaiksi. Proeixamplen tavoitteena oli muuttaa yksi yhdeksästä sisäpihasta vihreäksi niin, että jokaisella asukkaalla olisi saavutettava vihertila 200 metrin päässä kodistaan. (Failedarchitecture.com-verkkosivusto.)

5. Ildefons Cerdan alkuperäinen suunnitelma korttelipuistoista.

Tanskassa on tehty jo vuosikymmeniä pitkäjänteistä työtä sisäpihojen kunnostamiseksi. Vuodesta 1969 alkaen on Kööpenhaminassa muutettu lähes 300 sisäpihaa autottomiksi, aidattomiksi ja vehreiksi. (Mansikka 2006, 56.) Kaupunkipihojen korjaaminen käynnistyi kerrostaloslummeiksi kuvailtujen Østerportin, Norreportin ja Vesterportin asumisolosuhteiden parantamisesta. Asuinalueet aiottiin ensin purkaa kokonaan, mutta lopulta päätettiin niin kutsutun kaupunkiuudistuksen nimissä korjaamaan sekä asunnot että sisäpihat. Tällä ei vielä päästy toivottuun lopputulokseen, joten seuraavaksi aloitettiin pelkkien pihojen parantaminen. Hämmästyttävästi juuri pihojen kunnostaminen johti asumisolosuhteiden ja -viihtyvyyden merkittävään paranemiseen. (Mansikka 2006, 59.)

Tanskassa valtio tukee sisäpihojen kunnostamista taloudellisesti. Kööpenhaminan sisäpihojen muutoksia johtaa Vihreät pihat -nimellä tunnettu yksikkö, joka tekee pihamuutoksesta suunnitelman asukkaiden toiveiden pohjalta. Kaupunkiuudistuslaki ohjaa muutosten toteuttamista. Pihauudistuksen toteuttamisesta vastaa kunta, joka myös maksaa siitä puolet, valtion maksaessa loput. Taloyhtiöt maksavat pihan hoidon ja kunnossapidon kulut. Pihanhoidosta aiheutuvat vuosittaiset kulut olivat vuonna 2003 alle euron per asunnon neliometri. (Mansikka 2006, 62.)

Kööpenhaminassa uudistettujen pihojen käyttäjät ovat olleet tyytyväisiä muutokseen ja Vihreiden pihojen tekemään kyselyyn vastanneista asukkaista melkein puolet kertoi sosiaalisten verkkojensa kasvaneen. Eräs vastaaja kertoi saaneensa remontin ansiosta sekä uuden pihan että yhteisön. (Mansikka 2006, 65.)

4.2 Yhteisöllisyys ja yksityisyys

Sisäpihojen muuntaminen yksityisestä julkiseksi tai edes tontteja rajaavien aitojen purkaminen ei ole helppoa. Helsingissä useat sisäpihojen kohentamiseen tähtäävät remontit ovat kaatuneet yksittäisten taloyhtiöiden vastustukseen (Mansikka 2006, 31.) Kaupungin tai valtion ohjaus voisi luoda puitteet sisäpihojen muuttamiselle julkisemmiksi, mutta tähän vaadittaisiin laajempi ymmärrys sisäpihojen mahdollisuuksista.

Armas Lindgrenin ja Bertel Liljeqvistin suunnittelema, Helsingin Vallilaan vuosina 1918-1929 rakennettu suurpihakortteli on oivallinen esimerkki yhteisöllisyyttä lisäävästä sisäpihasta. Jokaiseen asuntoon kuljetaan pihan puolelta, johon on kadulta neljä porttikongia. Ilonen (1996, 203) toteaa, että totutusta poikkeavat sisäänkäyntien sijainnit muutta-

vat sisäpihan korttelin etupuoleksi ja ”asukkaiden puoliyksityiseksi tai puolijulkiseksi kaupunkitilaksi”. Lisäksi korttelin rakennusten korkeus on matalahko ja piha on hyvin puistomainen, väljä ja suojaisa. (Mansikka 2006, 21.)

Barcelonassa käyttötarkoitustaan muuttaneet sisäpihat ovat saaneet enimmäkseen innostuneen vastaanoton, mutta ympäröivien rakennusten asukkaat ovat myös kritisoineet muutosta. Kaupunginvaltuusto lopulta velvoitti yksityisessä omistuksessa olleet pihat avautumaan yleisölle, mikä kirvoitti valituksia erityisesti meluhaitasta. Metropolis -blogin reportaasiin (Barcelona.cat -verkkosivusto, 2017) haastateltu asukas kertoi, että kerran vihaiset asukkaat olivat jopa heitelleet puiston käyttäjiä kananmunilla ja tölkeillä suututuaan lasten leikkimisen äänistä. Toinen asukas hämmästeli sitä, että lapsille tarkoitettussa puistossa vaadittiin kyltein hiljaisuutta. Sisäpihojen muuttamisessa onkin huomiotava myös asukkaille mahdollisesti koitua haitta, sillä sisäpihoilla ääni kaikuu helposti.

Sisäpihojen julkisuutta pohtiessa esille nousee kysymys myös turvallisesta kaupungista. Winnipegissä 2010 valmistuneen, edistyksellisen vuokra-asunnoista muodostuvan korttelin sisäpihaa kuvailtiin ”magneetiksi juopottelulle ja huumeiden käyttämiselle”. New Yorkissa sisäpihamuutoksia tehnyt arkkitehti kertoo, että sisäpihan kuvailu kätkeytyksi on ”kutsu rikollisuuteen”. (Bloomberg.com-verkkosivusto.) Toisaalta sisäpihoja aktivoimalla voidaan luoda Jane Jacobsin (1961) teorian mukainen eyes on the street -ilmiö, jossa asukkaat ja palveluiden käyttäjät ikään kuin ”vahtivat” tilaa pelkällä olemisellaan. Barcelonalainen nuori kertoi Metropolis-blogin reportaasissa (2017), että välttelee sisäpihoja, joiden sisäänkäynti on kapea ja pimeä. Helsingissä sisäpihojen avaamista on vältelty, esimerkiksi Töölön Carelia-korttelin asukkaat vastustivat pihan aitojen ja porttien poistamista vedoten ympäristössä liikkuviin narkomaaneihin. (Mansikka 2006, 33.) Sisäpihojen haasteet liittyvätkin sekä julkisuuden lisäämiseen että siitä mahdollisesti aiheutuvien onnitahosten ongelmien ratkaisemiseen.

Sisäpihojen käyttötarkoituksen muuttamista suunniteltaessa tarpeellista on pohtia, millaisille käyttäjäryhmille pihaa suunnitellaan, lisääkö muutos saavutettavuutta ja luodaanko sillä turvallista kaupunkitilaa. Sisäpihat ydinkeskustoissa ovat nykyisellään useimmiten suljettuja, ja asuinkorttelin tilanteessa voi pohtia, olisiko tiettyjen aukioloaikojen asettaminen sopiva keino asumisen ja palveluiden yhdistämiseen. Käyttäjärühmien pohtiminen voi auttaa pohtimaan tahdottua lopputulosta: onko sisäpiha suunnattu korttelin asukkaille, kaupunkilaisille, matkailijoille, ravintoloiden asiakkaille, julkisille palveluille, lapsille tai vanhuksille? Entä sulkeeko kortteli ulos joitakin käyttäjäryhmiä? Laajemmin kysymys sisäpihoista on myös kysymys siitä, kenellä on oikeus kaupunkiin.

Töölön Carelia-korttelissa pohdittiin sisäpihan muuttamisen yhteydessä myös elinkaari-korttelia, eli ajatusta siitä, että ihmiset voisivat asua samassa korttelissa mahdollisimman pitkään vailla tarvetta muuttaa esimerkiksi palvelukotiin. Elinkaarikorttelin mahdollistaa sekä esteettömyys että asumisyhteisö ja -yhteisöllisyys, mutta myös palveluiden saavutettavuus. Julkiseksi muutettu sisäpiha voisi osaltaan auttaa asukkaiden kiinnittymisessä kortteliin ja yhteisöön, etenkin kohtaamispaikkojen ja viihtyisän ympäristön osalta. (Mansikka 2006, 33.)

Sisäpihojen muutoksella voitaisiinkin edistää uutta sosiaalisempaa ajattelua. Verkkokaupan osuuden kasvaessa ja materiaalsen kulutuksen vähentyessä kaupunkien merkitys aineettomien palveluiden tarjoajana ja ihmisten kohtaamispaikkana kasvaa. Samaan aikaan nykyisen asuntotuotannon myötä yhä useampi asuu entistä pienemmissä asunnoissa. Tiiviisti asutetut kaupunkikeskustat tarvitsevat julkista ulkotilaa, johon koti laajemmin kasvaa. Sisäpiha ollessaan avoin sekä asukkaille että laajemmalle kaupunkilaisten joukolle voisi kasvattaa yhteyttä sosiaaliseen ympäristöön.

Ilmastokriisin myötä nykyinen elämäntapa on muuttumassa, ja yhteiskuntien on muutettava kestävämmiksi. Sisäpihojen muuttamista ajatellessa on pohdittava, onko kaupallisen tilan lisääminen kestävää ekologisesti tai sosiaalisesti. Maksullinen kaupunkitila vähentää eri käyttäjäryhmien mahdollisuutta olla kaupunkitilassa (Urbanet.info -verkkosivusto) ja toisaalta sisäpihat voisivat mahdollistaa maksuttomia vapaa-ajanviettopaikkoja yhdessä muiden palveluiden kanssa. Säätilasta riippuen esimerkiksi penkit ja korttelipuistomaisuus, lasten leikkipaikat ja katettu ulkotila voisivat olla mahdollisia ratkaisuja. Esimerkkinä voitaisiin käyttää esimerkiksi kirjastoja, jotka nykyisellään ovat eräitä ainoita maksuttomia sisätiloja kaupungeissa. Toisaalta sisäpihoja voitaisiin käyttää vapaammin, asukaslähtöisesti. Erilaisten järjestöjen, taiteilijoiden, vapaaehtoisten, nuorten ja lasten kuuntelu voisi tuottaa mielenkiintoisia tuloksia. Helsingissä 2011 syntynyt Ravintolapäivä on hyvä esimerkki tapahtumasta, joka käyttää julkista tilaa uudella tavalla. Sisäpiha voisikin tarjota alustan erilaisia pop-up-tapahtumia varten. Tampereella taas Finlaysonin vanhan tehdasympäristön sisäpihalle kesäisin toteutettavat Finlayson Art Arean katu-maalaukset ovat esimerkki sisäpihan ulkoasun muokkaamisesta varsin kevyin keinoin.

4.3 Elävä ydinkeskusta

Helsingissä käytiin syksyn 2022 aikana kiivasta keskustelua keskustan elinvoimasta. Helsingin seudun kauppakamarin tekemässä selvityksessä paljastui, että ydinkeskustan yritysten liikevaihto on supistunut 20-30 prosenttia koronapandemiaa edeltävästä ajasta ja tyhjien liiketilojen määrä on kasvanut 5,5 prosentista 9 prosenttiin kahdessa vuodessa. (Helsingin seudun kauppakamari, 2022.) Ydinkeskustan näivettymisen syinä pidettiin kauppakeskuksia, kalliita vuokria ja koronapandemian tyhjentämiä toimistotiloja, mutta myös sitä, ettei ihmisillä ole enää syytä tulla keskustaan.

Vastauksia keskustan elävöittämiseen voisi löytyä kävelykeskustan laajentamisesta sisäpihoille. Pariisiin rakennettiin 1700- ja 1800-luvun taitteessa useita pasaaseja, jotka ovat kortteleiden sisällä kulkevia lasikatettuja kauppakujia. Ilonen (1996, 212) kutsuu niitä ”kaupunkirakenteen orgaanisiksi jatkeiksi”. Siirtämällä keskustan palveluita sisäpihoille voitaisiin lisätä ja tiivistää olemassa olevaa julkista tilaa rakentamatta kuitenkaan uusia rakennuksia. Lisäksi palveluiden määrän kasvaminen maantieteellisesti pienellä alueella kumuloituisi alueen vetovoimaisuuden kasvaessa.

Helsingin Kaupunkitilat Oy:n toimitusjohtaja Peggy Bauer esitti ratkaisuksi Keskuskadun ja sisäpihojen kattamista. (Helsingin Sanomat, 8.11.2022.) Suomen sääolosuhteet huomioiden sisäpihojen kattaminen voi luoda onnistuneita esimerkkejä. Helsingissä on katettu jonkin verran sisäpihoja, esimerkiksi Kaivopiha Aleksanterinkadun ja Kaivokadun välissä. Katetut sisäpihat lähestyvät julkisina tiloina kauppakeskuksia. Keskustojen ulkopuolille rakennettujen kauppakeskusten on katsottu uhkaavan ydinkeskustojen elinvoimaa. (Yle, 10.7.2008.) Kauppakeskusten suosio Suomessa saattaa osittain selittyä sääolosuhteilla, sillä ostoksia on mukavampi tehdä lämpimässä ja suojaisessa paikassa sään armoilla olevan kadun sijaan. Toisaalta kauppakeskusten suosiota autoilijoiden keskuudessa saattaa selittää pysäköinnin helppous ydinkeskustaan verrattuna. Tässä yhteydessä myös käyttäjäkuntien huomioiminen nousee esille: keskitytäänkö kaupungeissa autoiluun vai julkisen liikenteen saavutettavuuteen, entä tehdäänkö kaupunkitilaa ensisijaisesti keskustassa asuville vai kauempaa saapuville?

Osittain kauppakeskusten suosio saattaa myös perustua siihen, että niissä kävelijä hallitsee tilaa eivätkä autot. Sisäpihoilla, joissa autojen tilalle tuodaan palveluita, saatettaisiinkin saada samanlaisia tuloksia. Kaupungeilla on ollut hankala suhde autoiluun sen yleistymisestä lähtien. Tällä hetkellä monet sisäpihat ovat pysäköintitilana ja niiden avaamista pohtiessa on myös etsittävä vaihtoehtoisia sijoituspaikkoja autoille. Helsingissä

kaupunginhallitus pyrkii laajentamaan kävelykeskustaa muuttamalla Pohjois- ja Eteläesplanadin yksisuuntaisiksi kaduiksi ja näin rauhoittamaan alueen autoliikennettä. (Helsingin Sanomat 26.10.2022.) Kadunvarsipysäköinti ja autoilu keskustan kaduilla jatkunee kuitenkin vielä pitkään, joten voisi pohtia, pystyisikö sisäpihoista kokoamaan kaupungin kävelijöille verkoston, jota pitkin liikkua turvallisesti?

Sisäpihojen muutoksessa olennainen kysymys on, kuka muutoksista vastaa ja kuka niitä rahoittaa. Ydinkeskustoissa kaupungeilla voisi olla intressejä muokata sisäpihoja avoimemmiksi, jos se hyödyttäisi keskustan elinvoimaisuutta. Resurssien ja rahoituksen puuttuminen saattaa muodostua ongelmaksi sekä yksittäisten taloyhtiöiden että kunnallisten ja valtiollisten toimijoiden kohdalla. Toisaalta Kööpenhaminan Vihreät pihat -ohjelma on hyvin paljolti valtion ja kaupungin ohjaama, mikä helpottaa muutoksiin tarvittavien lupien saamista ja varmistaa suunnittelun hyvän laadun. (Mansikka 2006, 52.) Ilman rahoitusta ja yhteistä tahtotilaa sisäpihoja on vaikea muuttaa, mutta yleinen keskustelu sisäpihojen mahdollisuuksista voisi lisätä kiinnostusta näitä unohdettuja tiloja kohtaan.

5. YHTEENVETO

Tutkielma kysyy, voisiko sisäpihoille löytyä uusi elämä julkisina, suljettuina aukioina. Nykyisellään sisäpihat ovat useimmiten vain asukkaidensa käytössä, mutta tutkielmassa pohditaan niiden merkitystä laajemman yhteisöllisyyden muodostajana. Sisäpihat täyttävät vaihtelevasti Sitten suljetuille aukioille esittämät hyvät mittasuhteet. Kuitenkin suomalaisiin aukioihin verrattuna suljetun aukion kokoluokka on todennäköisempää löytää sisäpihoilta. Lisäksi sisäpihat usein vastaavat Sitten vaatimuksia suljetusta tilasta. Tässä valossa etenkin ydinkeskustan sisäpihat tarjoavat mielenkiintoisia mahdollisuuksia.

Sisäpihoja on mahdollista kehittää useisiin erilaisiin tarkoituksiin, kaupallisesta tilasta korttelien sisäisiin puistoihin. Korttelin sijainnilla on suuri vaikutus siihen, millaista muutosta on kannattavaa lähteä tavoittelemaan, sillä käyttäjämäärät ja ympärillä olevat palvelut ja toiminnot voivat paljastaa mitä alueelle tarvittaisiin lisää. Tutkielmassa on esitelty useita lähtökohdiltaan hyvin erilaisia sisäpihoja, joiden ratkaisujen soveltamisesta voisi olla hyötyä pihojen muutoksessa.

Sisäpihojen julkiseksi muuttamisen suurimmat haasteet ovat taloyhtiöiden näkemysten ja kaupunkilaisten yleisten asenteiden muuttamisessa. Tähän ratkaisu voisi löytyä seuraamalla Kööpenhaminan esimerkkiä, jossa kaupunki ja valtio rahoittavat muutoksia, sillä pelkkiin taloyhtiöihin tukeutuminen saattaa helposti kaatua yhteisymmärryksen ja rahoituksen puutteeseen. Ratkaisua odottava kysymys piilee autojen pysäköinnissä, ja se kytkeytyy laajempaan keskusteluun autoilun yleisyydestä ja merkityksestä tulevaisuudessa, julkisen liikenteen saavutettavuudesta ja kevyen liikenteen priorisoimisesta.

Vaikka sisäpihat nykyisellään ovat unohdetun oloisia tiloja, on niillä paljon potentiaalia kaupunkien suurimpia haasteita pohtiessa. Sisäpihoilla avautuu piilossa oleva kaupunki, jonka uudelleen ajattelu voisi lisätä kaupunkilaisten hyvinvointia. Tulevaisuudessa, jolloin uudisrakentamisen sijaan on käytettävä olemassa olevaa luovilla tavoilla, sisäpihoja voidaan muokata moniin käyttötarkoituksiin soveltuviksi. Sen sijaan, että pihat erotettaisiin porteilla pysäköintitiloiksi, niillä voitaisiin edistää sosiaalisesti kestävä ja yhteisöllisen kaupungin syntyä.

LÄHTEET

Arkkitehtitoimisto K2S Oy ja työryhmä. (2006). Kaupungintalokorttelit, konsepti- ja idea-suunnitelma. 28.8.2006. Saatavissa (viitattu 15.3.2023): https://www.hel.fi/hel2/ksv/julkaisut/keskusta/kaupungintalokorttelit_konseptisuunnitelma_180906.pdf

Arkkitehtitoimisto K2S Oy ja työryhmä. (2009). Torikorttelit: Rakentamistapaohje ja julkisten ulkotilojen, valaistuksen ja opastuksen yleissuunnitelma. Saatavissa (viitattu 15.3.2023): [https://www.hel.fi/static/helsinki/paatosasiakirjat/Kh2010/Esityslista32/liitteet/Torikorttelit_-_Rakentamistapaohje_ja_julkisten_ulkotilojen,_valaistuksen_ja_opastuksen_yleissuunnitelma_\(vain_linkkina\).pdf?Action=sd&id=%7B4FA9A814-EEEE-4224-B495-2E0C151003D8%7D](https://www.hel.fi/static/helsinki/paatosasiakirjat/Kh2010/Esityslista32/liitteet/Torikorttelit_-_Rakentamistapaohje_ja_julkisten_ulkotilojen,_valaistuksen_ja_opastuksen_yleissuunnitelma_(vain_linkkina).pdf?Action=sd&id=%7B4FA9A814-EEEE-4224-B495-2E0C151003D8%7D)

Brandon, E. (2021). An Audacious Case for an Ancient Building Style: The Courtyard. Bloomberg. 13.8.2021. Saatavissa: (viitattu 15.3.2023) <https://www.bloomberg.com/news/features/2021-08-13/can-courtyards-mount-a-comeback>

Cerda, I., 2018 (1867). *Teoria general de la urbanizacion*. Barcelona, Actar Publishers.

Doerr, A. (2014). Behind four walls: Barcelona's Lost Utopia. Failed Architecture. 15.1.2014. Saatavissa: (viitattu 20.3.2023) <https://failedarchitecture.com/behind-four-walls-barcelonas-lost-utopia/>

Etymonline. Online Etymology Dictionary. Saatavissa: (viitattu 15.3.2023) <https://www.etymonline.com/search?q=courtyard>

Erikoiskaupan liitto huolissaan kauppakeskussuunnitelmista. Yle Uutiset. Päivitetty 1.11.2008. Saatavissa (viitattu 1.4.2023): <https://yle.fi/a/3-5843945>

Garfinkel, Y., Ben-Shlomo, D., Korn, N., 2010. *Sha'ar Hagolan Vol. 3. Symbolic Dimensions of the Yarmukian Culture: Canoization in Neolithic Art*. Jerusalem, Israel Exploration Society.

Helsingin keskustan viihtyisyyden ja elinvoiman lisääminen on ydinkeskustan yritysten yhteinen tavoite. Helsingin seudun kauppakamari. 14.11.2022. Saatavissa: (viitattu 1.4.2023) <https://helsinki.chamber.fi/release/helsingin-keskustan-viihtyisyyden-ja-elinvoiman-lisaaminen-on-ydinkeskustan-yritysten-yhteinen-tavoite/>

Ilonen, J., 1996. *Toinen Helsinki*. Helsinki, AtlasArt.

Jacobs, J., 1993 (1961). *The Death and Life of Great American Cities*. New York, Modern Library.

La rénovation de l'ilot Saint-Paul à Paris: Du neuf dans du vieux pour le quatrième arrondissement. Le Monde. 22.11.1979. Saatavissa (viitattu 12.3.2023): https://www.le-monde.fr/archives/article/1979/11/22/la-renovation-de-l-ilot-saint-paul-a-paris-du-neuf-dans-du-vieux-pour-le-quatrieme-arrondissement_3051729_1819218.html

Le saviez-vous? Le Marais, 1er secteur sauvegardé en Loi Malraux. La Loi Malraux. 20.12.2017. Saatavissa (viitattu 12.3.2023): <https://www.loi-malraux-immobilier.fr/le-saviez-vous-le-marais-1er-secteur-sauvegarde-en-loi-568.php>

Mansikka, M., 2006. *Pihoja ihmisille: kivikorttelien vihreät keitaat*. Helsinki, Multikustannus.

Mikä on lämpösaareke? Ilmastonkestävän kaupungin suunnitteluopas. Saatavissa: (viitattu 1.4.2023): <https://ilmastotyokalut.fi/kaupungin-lampotilaerot/mika-on-lamposaareke/index.htm>

Palkoaho, M. (2022). Helsinki haluaa raivata lisää tilaa autoilta kävelijöille. Helsingin sanomat. 26.10.2022. Saatavissa: (viitattu 1.4.2023) <https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000009157978.html>

Palkoaho, M. (2022). Kokonainen katu halutaan kattaa Helsingin ydinkeskustassa. Helsingin sanomat. 8.11.2022. Saatavissa: (viitattu 1.4.2023) <https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000009183875.html>

Présentation du projet de loi complétant la législation sur la protection du patrimoine historique et esthétique de la France et tendant à faciliter la restauration. Intervention à l'Assemblée Nationale. 23.7.1962. Saatavissa (viitattu 12.3.2023): http://www.malraux.org/images/docs3/jo_23.7.62.pdf

Ranta, S., 2003. *Maatilan pihapiiri*. Helsinki, Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Shamonova, D. (2020). Local round-up: Mayor wants central Copenhagen to be a car-free zone. CPH Post. 16.6.2020. Saatavissa: (viitattu 11.4.2023) <https://cph-post.dk/2020-06-16/news/local-round-up-mayor-wants-central-copenhagen-to-be-a-car-free-zone/>

Sitte, C., 2001 (1889). *Kaupunkirakentamisen taide*. Helsinki, Sarmala Oy.

Tasan-Kok, T. (2020). How to be truly open: Rethinking public spaces in the post-covid city. Urbanet. 16.7.2020. Saatavissa: (viitattu 1.4.2023) <https://www.urbanet.info/truly-open-rethinking-public-spaces-post-covid-city/>

Teruel, L., 2017. *Petits paradisos: jardins ocults als interiors d'illa de l'Eixample*. Barcelona Metropolis. 20.7.2017. Saatavissa: (viitattu 20.3.2023) <https://www.barcelona.cat/bcnmetropolis/2007-2017/calaixera/reports/petits-paradisos-jardins-ocults-als-interiors-dilla-de-leixample/>

Tikka, K., Lappalainen, L., Järvinen A., 2015. *Helsingin sisäpihat kertovat*. Porvoo, Bookwell Oy.

Un trésor historique, au coeur du Marais. Le Village Saint Paul. Saatavissa: (viitattu 12.3.2023): <https://levillagesaintpaul.com/histoire/>

KUVALÄHTEET

Kuva 1: Reps, J., 2013. *The modern revival of civic art*. [piirros] Saatavissa: <<https://blogs.ethz.ch/prespecific/2013/09/18/camillo-sitte-city-planning-according-to-artistic-principles/>> [noudettu 30.1.2023].

Kuva 2: Nolli, G., 1748. *Pianta grande di Roma*. [piirros] Saatavissa: <<https://web.stanford.edu/group/spatialhistory/nolli/>> [noudettu 7.3.2023].

Kuva 3: Gatier, F. ja S., 1985. *Le Marais: Paris*. [kartta] Saatavissa: <<https://www.geographicus.com/P/AntiqueMap/lemarais-gatier-1985>> [noudettu 12.3.2023].

Kuva 4: Arkkitehtitoimisto K2S ja työryhmä, 2009. *Torikorttelit*. [kartta] Saatavissa: <[https://www.hel.fi/static/helsinki/paatosasiakirjat/Kh2010/Esityslista32/liitteet/Torikorttelit_-_Rakentamistapaohje_ja_julkisten_ulkotilojen,_valaistuksen_ja_opastuksen_yleissuunnitelma_\(vain_linkkina\).pdf?Action=sd&id=%7B4FA9A814-EEEE-4224-B495-2E0C151003D8%7D](https://www.hel.fi/static/helsinki/paatosasiakirjat/Kh2010/Esityslista32/liitteet/Torikorttelit_-_Rakentamistapaohje_ja_julkisten_ulkotilojen,_valaistuksen_ja_opastuksen_yleissuunnitelma_(vain_linkkina).pdf?Action=sd&id=%7B4FA9A814-EEEE-4224-B495-2E0C151003D8%7D)> [noudettu 12.3.2023].

Kuva 5: Wikimedia Commons, 2020. *Illa de Cerda*. [piirros] Saatavissa: <https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Illa_de_Cerd%C3%A0.jpg> [noudettu 24.3.2023].